עדויות ארכיאולוגיות למצור של אנטיוכוס השביעי סידטס על ירושלים

דונלד צבי אריאל

אדון במספר נושאים ארכיאולוגיים הקשורים למצור על ירושלים

מטבעות אנטיוכוס הז' (המתוארכים לאחר המצור)

ממצא הקליעים

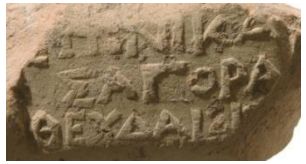

ממצא האמפורות

+ *אתייחס למספר נושאים היסטוריים נוספים*

רקע ארכיאולוגי-טופוגרפי בהקשר למצור

'החומה הראשונה'

66 לסה"נ: והנה משלש החומות האלה האחת היא החומה הישנה, אשר נוסדה על הגבעה המתרוממת מעל לנבכי התהום, וקשה היה להבקיע אליה
(*מלחמות* ה' 142)

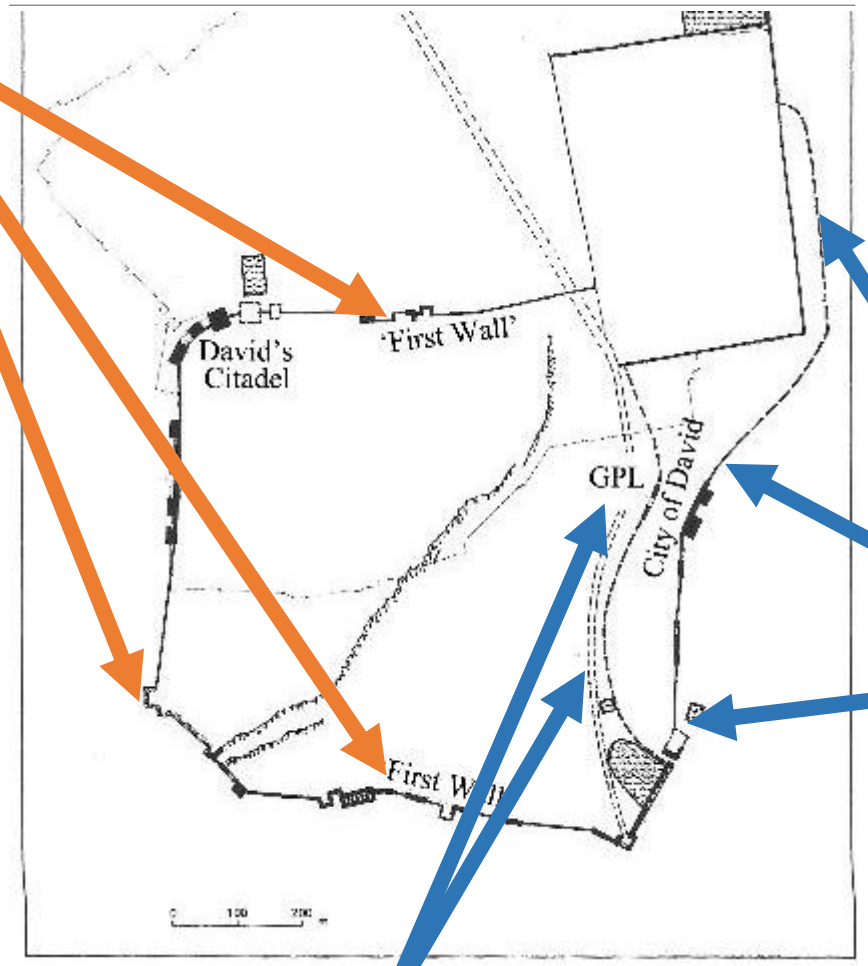

עיר דוד
(חומה מקורית)

עיר דוד (חומה מקורית)

אתר חניון גבעתי

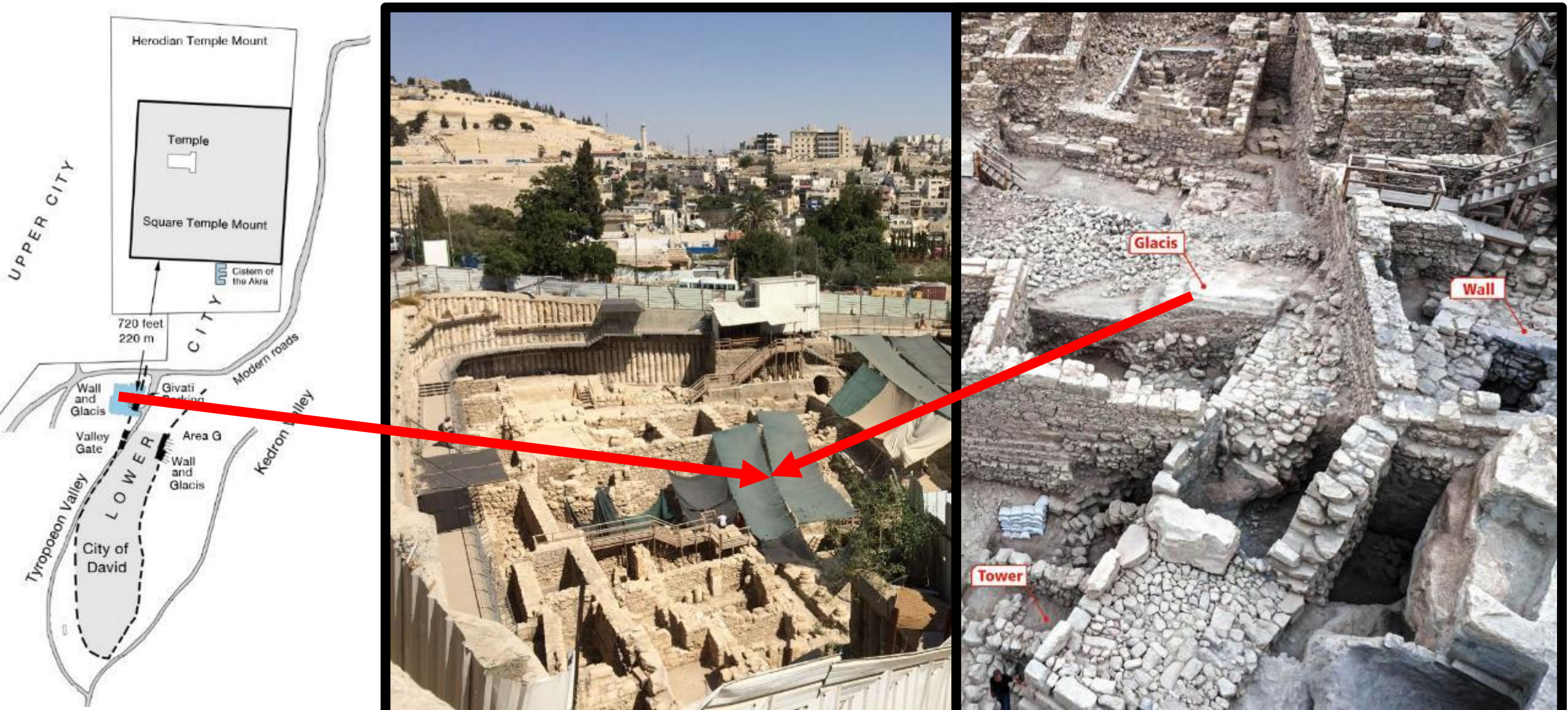

סטרטיגרפיה של המטבעות מחניון גבעתי

[מגדל]

חלקלקה עליונה (ירחסים')

חלקלקה תחתונה (יחצצים')

שרידים קדומים

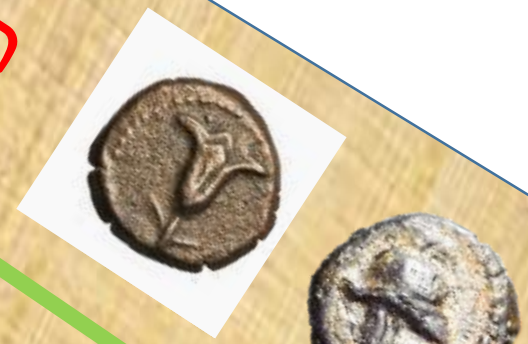

תיארוך מרכיבי הביצורים מגבעתי (מהמטבעות)

2 טיפוסי מטבעות אנטיוכוס הז' שנמצאו בחניון גבעתי

מודול קטן, לאחרונה יוחס למיטבעת ירושלים

קסדה / אפלסטון (*SC* 2122)

15 מטבעות

(לשעבר יוחס למיטבעת אשקלון)

מודול גדול, כבר יוחס למיטבעת ירושלים

פרח שושן / עוגן (*SC* 2123)

106 מטבעות

אחרי המצור (ע"פ הכתוב במטבע וע"פ סטרטיגרפיה)

מקומות המצאותם של מטבעות קסדה / אפלסטון קובעים את המיטבעה

כמות	מוצא
1	עין אשתורי
1	עתרי, חורבת
2	ירושלים, בנייני האומה
13	ירושלים, גבעתי, חלקלקה ולוקוסים הלניסטיים
2	ירושלים, גבעתי, שלא בקונטקסטים הלניסטיים
1	ירושלים, קריית וולפסון
1	ירושלים, שדרות בן צבי
1	מטמון 'צפון ישראל' (2002)
1	שיחין
1	שומרון

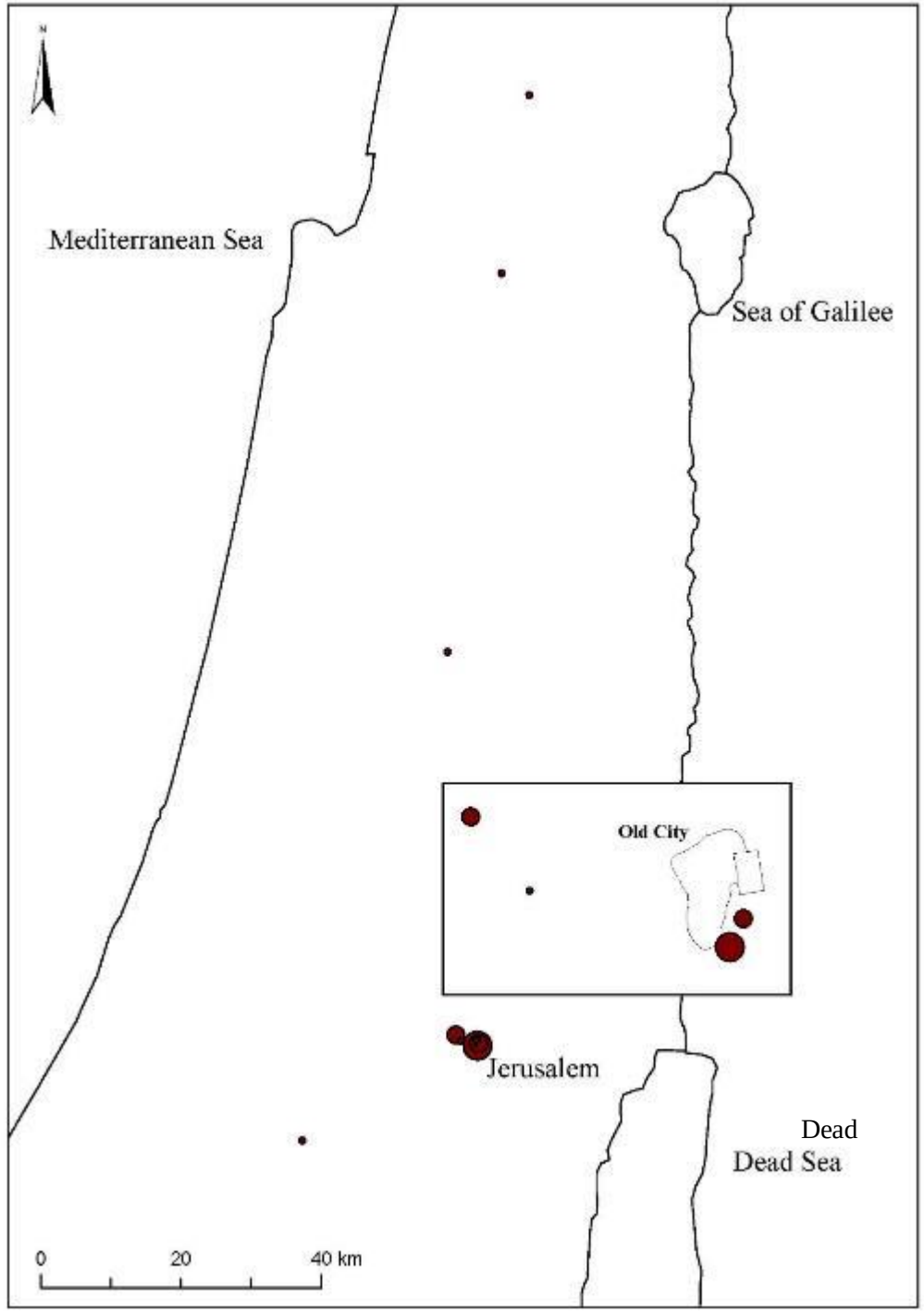

ראשי חצים ממצודת דוד

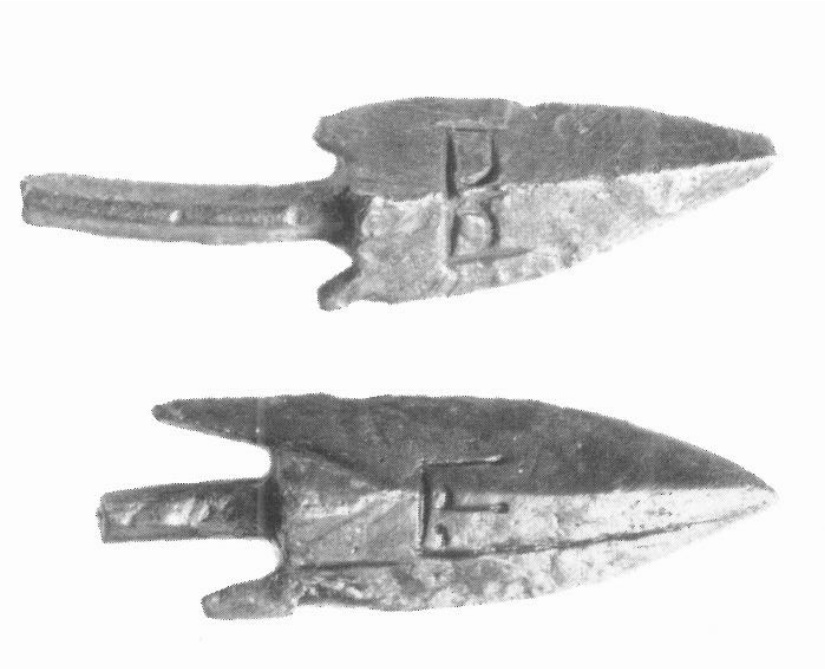

Baitinger Type IA5 ראשי חצים מטיפוס

חלק עם טביעת

אתר	כמות	הערות
ירושלים, מצודת דוד	30	+ 25 מטיפוסים אחרים
ירושלים, חניון גבעתי	3	[משלחת בן-עמי צ׳חנוביץ]
[דור]	-	[רבים]

גילוי ראשי חצים ממצודת דוד ב-2018

קליעים ומצור סידטס

ראשי חצים

אבן קלע ממצודת דוד

כובעונים לחניתות או לקטפולטות

ועוד אבני בליסטרה רבות

כובעונים לחניתות או לקטפולטות (מעופרת)

מצודת דוד

(2 עם עיטור ברק מכונף)

כמות	אתר
3	ירושלים, מצודת דוד
2	ירושלים, חניון גבעתי
[4]	[דור]

כובעונים לחניתות או לקטפולטות (מברזל)

כמות	אתר
38	ירושלים, מצודת דוד
[?]	ירושלים, חניון גבעתי
[?]	[דור]

ממצא האמפורות

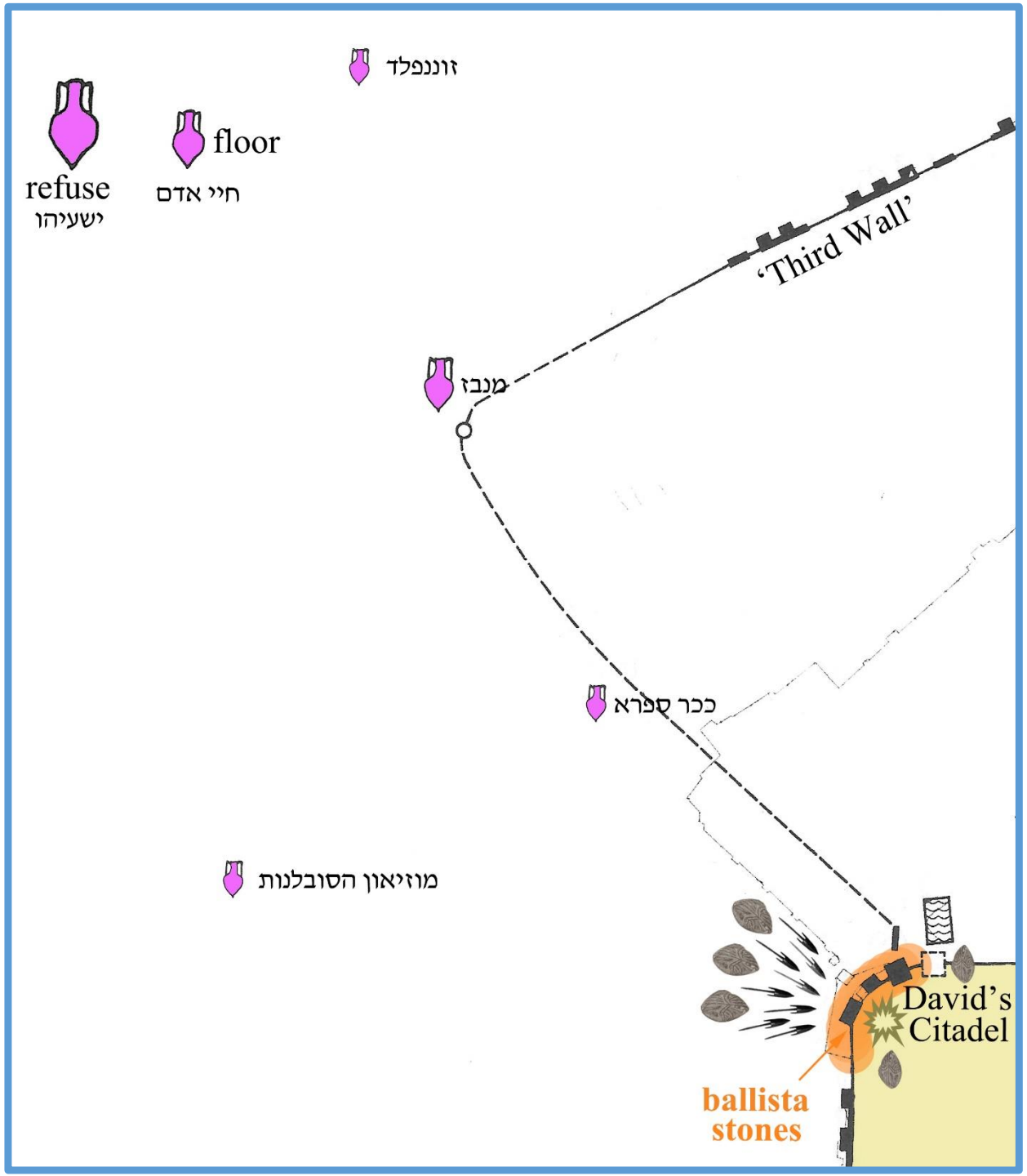

Νικασαγόρας II 134~133

”אבל אנטיוכוס, בהיותו ממורמר על הפציעות שקיבל מסימון, פלש ליהודה בשנה הרביעית למלכותו והראשונה לשלטונו של הורקנוס, באולימפיאדה המאה ושישים ושתיים. ואחרי שהחריב את הארץ, הוא סגר את הורקנוס בעיר עצמה“ (*קדמוניות* יג:247)

אסינכרוניזם:

שנה הד' לאנטיוכוס הז' = שנה הא' להורקנוס

versus

האולימפיאדה ה-162 = קיץ 132 לפסה"נ עד קיץ 128 לפסה"נ

בצלאל בר-כוכבא : תיארוך חשמונאי = מקור ניקולאס מדמשק

תיארוך לפי אולימפיאדות = מקור סטראבו

- המקור העיקרי של יוספוס של נרטיב המצור: סטראבו

- המקור של סטראבו: פוסידוניוס מאפמאה

- המקור של פוסידוניוס: טימוכארס (בן זמנו של אנטיוכוס הז')

ציר הזמן:

140–132 לפסה"נ לערך:	שמעון והורקנוס מקיפים את הגבעה המעריבית בחומה
135/4 לפסה"נ:	תחילת הפלישה ליהודה
133/2 לפסה"נ לערך:	מות מיתרידטס הא'
קיץ 132 לפסה"נ:	מצור על ירושלים
סתו 132 לפסה"נ:	הפסקת אש
שלהי 132 לפסה"נ:	כניעת הוקרנוס
מוקדם ב-131 לפסה"נ ועד האביב:	תחילת טביעת מטבעות (הוקרנוס; SE 181 [AΠP])
130 לפסה"נ:	הוקרנוס במסע לחימה בפרתיה
129 (או תחילת 128) לפסה"נ:	מות אנטיוכוס הז'
129–126 לפסה"נ:	ביצור חומות עיר דוד (חלקלקת 'החרסים'; הוקרנוס)
שלהי המאה הא' לפסה"נ:	פירוק החומה המעריבית של עיר דוד

המצור: קיץ 132 לפסה"נ

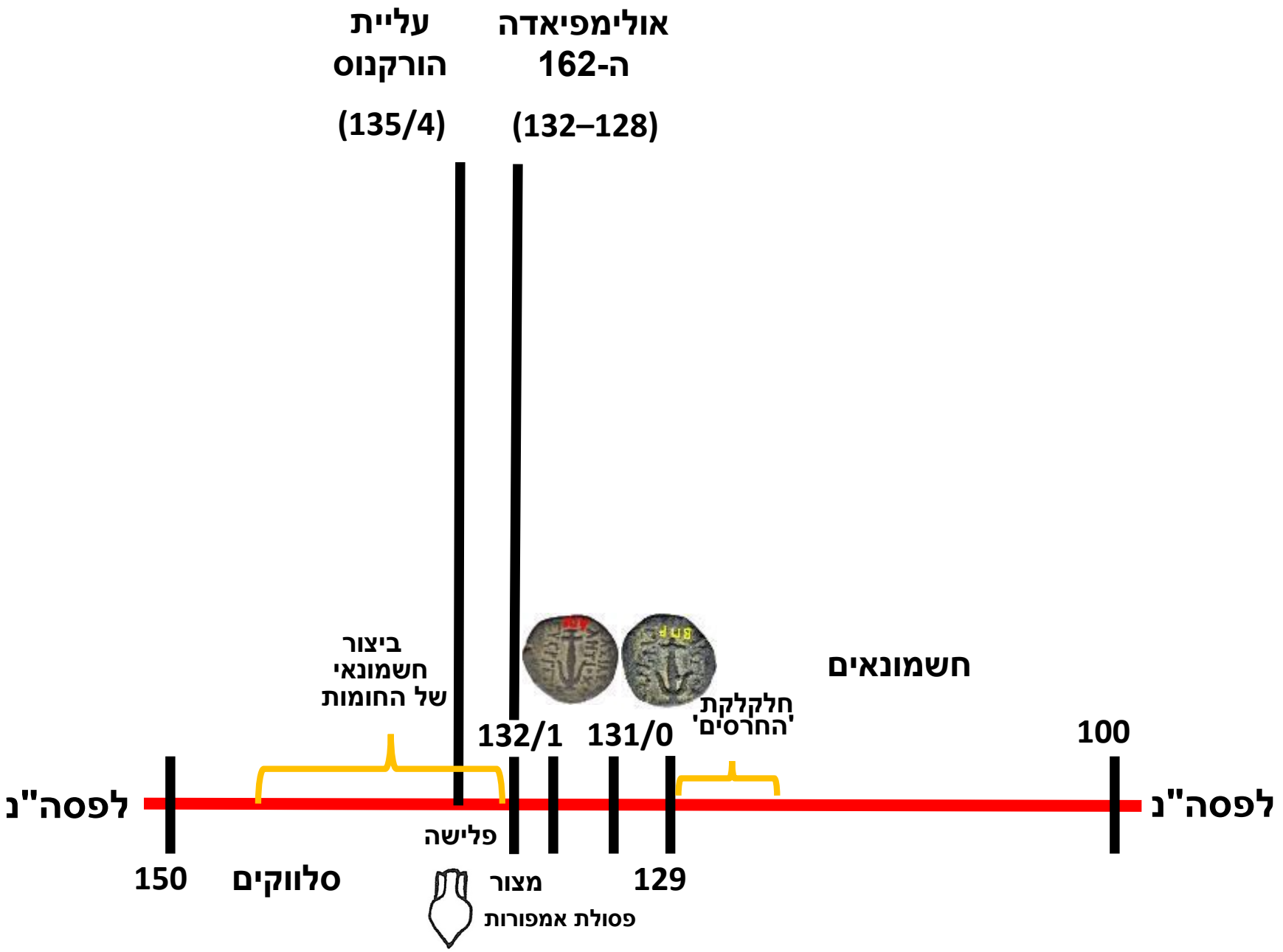

תודות

עדי אסודרי-זיו
כפיר ארביב
פרי הראל
אלכסנדר ויגמן
מאטשה מזיס
קלרה עמית
נוית פופוביץ
זיראלד פינקשליין
ניקולאס רייט

קרבות : ראשית במצודת דוד ואח"כ בחנין גבעתי